

3 x 45 min

Film

Cele:

Uczeń:

- wyjaśnia terminy: *fabuła, kadr, ujęcie, scena, montaż, sekwencja*,
- wskazuje film jako dziedzinę sztuk audiowizualnych,
- wyjaśnia, dlaczego film jest dziełem sztuki,
- omawia znaczenie filmu i wskazuje jego zastosowania,
- rozpoznaje środki wyrazu typowe dla filmu oraz wskazuje ich konkretne zastosowania,
- rozróżnia i rozpoznaje typy planów filmowych i gatunki filmowe,
- tłumaczy, czym się różni film komercyjny od filmu artystycznego,
- opisuje wybrany kadr filmowy,
- wskazuje związki sztuki filmowej z innymi sztukami wizualnymi,
- pogłębia wrażliwość estetyczną poprzez kontakt z reprodukcjami dzieł,
- przejawia tolerancję wobec działań, opinii i zainteresowań innych osób.

Metody:

- metody aktywizujące: portfolio, burza mózgów, projekt, drama, myślenie obrazami, skrzynka pytań, mapa mentalna,
- prezentacja fragmentów nagrań filmowych oraz kadrów pochodzących z wybranych filmów,
- działania praktyczne – prace plastyczne i praca nad realizacją krótkiej formy filmowej,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z tekstem,
- praca z materiałem ilustracyjnym.

Formy pracy:

indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik *Do dzieła!* 7 (s. 28–33),
- karty pracy 1, 2: „Jaki to film?”, „Krzyżówka”,
- fragmenty nagrań filmowych,
- rzutnik multimedialny, komputer.

Materiały plastyczne:

- przyniesione przez uczniów: farby plakatowe, pastele, ołówek, flamastry, kolorowy papier, pędzel, gazety, fotografie, klej, nożyczki, naczynie na wodę, plastikowy talerz do mieszania farb,
- przygotowane przez nauczyciela: arkusze brystolu, kartki z pytaniami dotyczącymi filmu, kartonowe pudełko, urządzenia rejestrujące (smartfon, tablet, aparat fotograficzny, kamera cyfrowa).

Lekcja I.

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji oraz przygotowanie warsztatu pracy i potrzebnych materiałów.
2. Nauczyciel zapowiada, że celem następnych trzech lekcji będzie wspólne znalezienie odpowiedzi na pytania: „Czym charakteryzuje się film?”, „Jakie jest znaczenie filmu?”, „Jakie są środki wyrazu charakterystyczne dla filmu?”.
3. Uczniowie prezentują przygotowane na lekcję portfolio dotyczące swoich ulubionych filmów. Pokazują koleżankom i kolegom fotosy filmowe, plakaty i inne zgromadzone materiały oraz streszczają fabułę filmów i uzasadniają swój wybór.
4. Nauczyciel zapisuje na tablicy hasło *film* i poleca uczniom podać jak największą liczbę skojarzeń. Prowokuje uczestników zajęć do wypowiedzi na temat znaczenia filmu i kina dla nich samych. Klasa pracuje metodą burzy mózgów, a najtrafniejsze propozycje zostają zanotowane na tablicy.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i przekazuje każdej z nich arkusze brystolu i flamastry oraz kartki z informacjami na temat historii kina (przykładowe informacje zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). Zespoły w wyznaczonym czasie tworzą na arkuszach notatki w formie graficznej zawierające najważniejsze wiadomości dotyczące podanego tematu. Na koniec drużyny z pomocą prowadzącego wzajemnie weryfikują efekty swojej pracy.
2. Nauczyciel prezentuje fragmenty kilku filmów z początków kina, np. *Wjazdu pociągu na stację* braci Lumière lub *Podróży na księżyc* Georges’a Mélièsa. Uczniowie wypowiadają się na temat obejrzanych nagrań i wskazują różnice między nimi a współczesnymi filmami.
3. Prowadzący referuje treść tekstu „Film jako dziedzina sztuki” ze s. 28–29 podręcznika. Tłumaczy, czym są sztuki wizualne. Uczniowie wymieniają funkcje filmu.
4. Osoba chętna odczytuje na głos informację „Ciekawi sztuki” ze s. 29 podręcznika. Uczniowie odpowiadają na pytanie nauczyciela, czy zetknęli się kiedykolwiek z dziełami filmowymi, które wydały im się nietypowe, niezwykle lub dziwne, i uzasadniają swoje wypowiedzi.
5. Uczniowie wykonują ćwiczenie 3. ze s. 33 podręcznika: tworzą plakaty i zaproszenia informujące o maratonie wybranych przez siebie filmów, stosując dowolne narzędzia i techniki plastyczne.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel wspólnie z uczniami ocenia prace. Najciekawsze mogą zostać zaprezentowane na wystawie.
2. Prowadzący podsumowuje zajęcia, korzystając z wybranych punktów tekstu „Czy już wiesz?” ze s. 33 podręcznika.
3. Zadanie domowe (z wykorzystaniem tekstu o gatunkach filmowych zawartego w *Materiałach dla ucznia*):
Zapoznaj się z wiadomościami na temat gatunków filmowych i na tej podstawie wykonaj na dużym arkuszu brystolu notatkę w formie graficznej. Uzupełnij ją wyszukanyymi w różnych źródłach informacjami i materiałem ilustracyjnym dotyczącym poszczególnych gatunków. Możesz także przygotować prezentację multimedialną.

Lekcja 2.

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji, przygotowanie warsztatu pracy oraz potrzebnych materiałów.
2. Nauczyciel poleca wybranym osobom, aby przedstawiły przygotowane w domu notatki lub prezentacje multimedialne na temat gatunków filmowych. Następnie zwraca uwagę na współistnienie kina artystycznego i komercyjnego, podkreślając istniejące między nimi różnice.

Faza realizacyjna

1. Na podstawie tekstu ze s. 30 podręcznika prowadzący omawia elementy i środki wyrazu filmu. Wypunktowuje na tablicy terminy: *fabuła, montaż, praca kamery*. Przedstawia w formie graficznej zależność między kadrem, ujęciem, sceną i sekwencją. Wypowiedź na temat scenografii, rekwizytów, choreografii, charakteryzacji, dźwięku i efektów specjalnych ilustruje slajdami lub prezentacją krótkich fragmentów wybranych filmów.
2. Nauczyciel wyjaśnia, czym jest plan filmowy. Następnie dzieli uczniów na osiem grup. Każdy z zespołów zapoznaje się z przydzielonym mu opisem planu filmowego (s. 31 podręcznika). Zadaniem poszczególnych drużyn jest stworzenie storyboardu – uproszczonego rysunku ukazującego plan określonego rodzaju. Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele zespołów prezentują storyboardy na forum klasy. Członkowie pozostałych drużyn odgadują, czym wyróżnia się pokazany typ kadru.
3. Nauczyciel dzieli uczniów na dziesięć grup. Każdej z nich przekazuje po jednym zdjęciu przedstawiającym kadr z filmu (fotografie zamieszczono w *Materiałach dla ucznia*). Wszystkie zespoły otrzymują również kartę pracy 1. Zadaniem poszczególnych grup jest uzupełnienie odpowiedniej rubryki tabeli.
4. Po wykonaniu ćwiczenia przedstawiciele drużyn odczytują informacje zapisane w tabeli (przykładowe odpowiedzi znajdują się w *Materiałach dla nauczyciela*).

Jednocześnie prezentują koleżankom i kolegom z klasy kadr filmowy, którym się zajmowali. Pozostali uczniowie uzupełniają swoje karty pracy. W razie potrzeby nauczyciel koryguje podawane informacje.

5. Uczniowie zapoznają się z treścią ćwiczenia ze s. 30 i ćwiczenia 1. ze s. 33 podręcznika. Prowadzący przygotowuje ich do nakręcenia krótkiego filmu ukazującego ważne wydarzenie z życia klasy, reportażu na temat wydarzenia kulturalnego bądź artystycznego w okolicy albo dokumentu o ludziach ze szczególną pasją. Pomaga zaplanować poszczególne etapy pracy, nadzoruje podział zadań i ról: reżysera, aktorów, operatora kamery, oświetleniowca, scenografa, rekwizytora. Ustala też szczegóły dotyczące miejsca, oświetlenia oraz innych zagadnień, które okażą się istotne podczas rozmowy z uczniami. Zadanie to warto zrealizować jako projekt w ramach aktywności pozalekcyjnej osób zainteresowanych. Finałem przedsięwzięcia powinna być projekcja, rozmowa z twórcami i ocena wykonania nagrania.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel podsumowuje zajęcia, pytając uczniów o zagadnienia wypunktowane w tekście „Czy już wiesz?”.
2. Zadanie domowe:
 - *Rozwiąż krzyżówkę z karty pracy 2.*
 - *Przedstaw w formie pisemnej, graficznej lub audiowizualnej swoje pomysły dotyczące filmu, który możesz nakręcić z koleżankami i kolegami z klasy. Określ swoją rolę w tym przedsięwzięciu.*

Lekcja 3.

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji, przygotowanie warsztatu pracy oraz potrzebnych materiałów.
2. Osoba chętna odczytuje hasła z krzyżówki z karty pracy 2 i podaje rozwiązanie zadania.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel poleca zaprezentować przygotowane w ramach pracy domowej koncepcje dotyczące projektu nagrania filmu. Uczniowie przedyskutowują poszczególne pomysły i wybierają ten, który zostanie zrealizowany. Prowadzący ustala termin następnego spotkania osób biorących udział w przygotowaniu filmu.
2. Uczniowie realizują ćwiczenie 2. ze s. 33. W klasie lub w wybranym miejscu na terenie szkoły przeprowadzają eksperyment z zastosowaniem wybranych planów filmowych. Nagrywają z różnych odległości ujęcia wybranego obiektu albo sceny dramatycznej. Po upływie wyznaczonego czasu wspólnie z nauczycielem porównują uzyskane efekty. Ćwiczenie to stanowi przygotowanie do realizacji własnego filmu.

3. Prowadzący dzieli klasę na osiem grup. Poleca każdej z nich przeanalizować metodą myślenia obrazami kadr wybrany z fotografii zamieszczonych na s. 28–32 podręcznika. Nauczyciel zapisuje na tablicy pytania:

- *Co wiesz na pewno?*,
- *Czego się domyślasz?*,
- *Czego jeszcze chcesz się dowiedzieć?*.

Uczniowie w grupach oglądają kadry i starają się dostrzec jak najwięcej szczegółów. Następnie odpowiadają na pierwsze z pytań, a ich propozycje są notowane na tablicy. W dalszej kolejności zespoły podają swoje przypuszczenia dotyczące fotografii, a na koniec ustalają, czego jeszcze warto byłoby się dowiedzieć na temat kadrów i filmów, z których one pochodzą.

4. Osoba chętna odczytuje wiadomość „Między sztukami i epokami” ze s. 33 podręcznika. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na związki filmu z innymi dziedzinami sztuki. Poleca im, aby wskazali odpowiednie przykłady świadczące o istnieniu tych korelacji.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel przeprowadza podsumowanie metodą skrzynki pytań – umieszcza w pudełku zestaw poleceń dotyczących różnych zagadnień związanych z kinem. Uczniowie kolejno losują kartki i odpowiadają na pytania.

2. Zadanie domowe:

Sporządź mapę mentalną dotyczącą filmu. Zaprezentuj w tej formie wszystkie zdobyte przez Ciebie informacje.

Materiały dla nauczyciela

Historia filmu

Film jest jedną z najmłodszych dziedzin sztuki. Powstał dzięki wynalezieniu fotografii – pod koniec XIX w. **Thomas A. Edison** oraz bracia **August i Louis Lumière** niemal jednocześnie skonstruowali **kineamatograf** – urządzenie wprawiające w ruch taśmę światłoczułą, na której zostały zapisane obrazy. Bracia Lumière zorganizowali pierwszą publiczną projekcję filmową w paryskiej kawiarni Grand Café. Zaprezentowali kilkuminutowe filmy ukazujące codzienne zdarzenia: *Wyjście robotników z fabryki*, *Wjazd pociągu na stację*, *Praca ogrodnika*. Data tego wydarzenia, **28 grudnia 1895 r.**, jest uznawana za symboliczny moment narodzin kina.

Początkowo kino było czarno-białe i nieme – nie towarzyszyły mu żadne nagrane dźwięki, a krótkie dialogi postaci wyświetlano na planszach pomiędzy kolejnymi obrazami. W takich filmach najważniejsza była gra aktorów, a obraz filmowy ilustrowano muzyką wykonywaną na żywo podczas projekcji. Jednym

z pierwszych nowatorów kina był **Georges Méliès**, który kręcił filmy z bogatą scenografią, kostiumami i efektami specjalnymi.

W latach 20. XX w. przełom w historii kina spowodowało dodanie dźwięku i pojawienie się kolorowej taśmy filmowej. Pierwszy częściowo udźwiękowiony film fabularny powstał w 1927 r. Był to *Śpiewak jazzbandu* w reżyserii Alana Croslanda. Natomiast pierwszym filmem kolorowym był nagrodzony Oscarem obraz *Przemiętło z wiatrem* z 1939 r.

Ważnym usprawnieniem było zastąpienie wielkich, ciężkich kamer lekkim sprzętem. Umożliwiło to filmowcom wyjście ze studia w plener i tzw. kręcenie z ręki. Kolejną zmianą było przejście od taśmy filmowej z utrwalonymi klatkami do cyfrowych form zapisu, co zrewolucjonizowało jakość obrazu i dało możliwości jego obróbki, kreowania różnych efektów, tworzenia animacji.

Przykładowe odpowiedzi do zadania z karty pracy I

Tytuł filmu	Gatunek filmowy	Opis kadru	Rodzaj kompozycji	Kolorystyka	Rodzaj planu filmowego
<i>Mikrokosmos</i>	film przyrodniczy, dokumentalny	Kadr przedstawia dwie mrówki. Owady są ukazane na pierwszym planie.	otwarta, dynamiczna	wąska gama barwna, przewaga ciepłych brązów	zbliżenie – wyekspozowany jest owad
<i>Mrówka Z</i>	film animowany, komedia	W kadrze na pierwszym planie ukazano dwie mrówki trzymające się za ręce. Na drugim planie widać maszerujące owady.	symetryczna, otwarta	wąska gama barwna, przewaga ciepłych brązów i czerwieni	plan pełny – ukazane są postacie biorące udział w danej akcji, zajmują one cały kadr

Tytuł filmu	Gatunek filmowy	Opis kadru	Rodzaj kompozycji	Kolorystyka	Rodzaj planu filmowego
<i>Harry Potter i kamień filozoficzny</i>	film przygodowy, fantasy	Na pierwszym planie znajdują się drzwi, przez które widać ogromną jadalnię i znajdujące się tam postacie. Wyeksponowane są dekoracje sali oraz jej monumentalne rozmiary.	symetryczna, statyczna, zamknięta, (przykład użycia perspektywy linearnej)	ciepła kolorystyka, świece i złote elementy oraz stroje wprowadzające uroczysty nastrój	plan ogólny – widoczna jest prawie cała sala wraz z postaciami
<i>Siedmiu wspaniałych</i>	western	Na pierwszym planie znajduje się mężczyzna ubrany w czarny strój. Na drugim planie stoją inni uzbrojeni mężczyźni, w tle widać zabudowania.	statyczna, zamknięta	wąska gama barwna, przewaga brązów, szarości i błękitów, kolory są stonowane	plan amerykański – postacie ukazane od kolan w górę
<i>Wejście smoka</i>	film karate	Na pierwszym planie znajdują się walczący mężczyźni, w tle ukazano przyglądające się im postacie.	dynamiczna, otwarta	szeroka gama barwna – występują kolory ciepłe i zimne	plan amerykański – bohaterowie przedstawieni są do kolan
<i>Titanic</i>	melodramat, katastroficzny	W centrum kadru umieszczono tonący statek.	dynamiczna, otwarta	przeważają barwy zimne, w ciepłych kolorach ukazano światło wydobywające się z okien	plan ogólny – w centrum jest statek, postacie ludzkie są ledwo widoczne
<i>Ogniem i mieczem</i>	historyczny, kostiumowy	W centrum kadru znajduje się kobieta. W tle widać pomieszczenie z tarczami i ozdobami zawieszonymi na drewnianej ścianie.	statyczna, zamknięta	wąska gama barwna, dominują ciepłe brązy	plan średni – kobieta ukazana jest do pasa
<i>Obcy – ósmy pasażer Nostromo</i>	horror, fantastyczno-naukowy	Głównym elementem kadru jest głowa potwora.	statyczna, zamknięta	wąska gama barw zimnych	zbliżenie – wyeksponowana jest głowa
<i>Deszczowa piosenka</i>	komedialna, musical	Na tle zabudowań miejskich widać mężczyznę z parasolem.	otwarta, symetryczna	czarno-biała kolorystyka podkreślająca wesoły i pogodny nastrój	plan pełny – widoczna jest cała postać
<i>Nigdy nie mów nigdy</i>	sensacyjny	Widoczni są dwaj mężczyźni podczas kłótni. Jeden grozi drugiemu bronią i odbiera od niego jakiś przedmiot.	zamknięta	szeroka gama barwna z przewagą barw zimnych	półzbliżenie – mężczyźni ukazani od ramion w górę

■ Materiały dla ucznia

Informacje o odmianach filmów i gatunkach filmowych

Ze względu na treść, sposób ukazywania rzeczywistości i technikę wykonania wyróżnia się **filmy fabularne** (prezentujące fikcyjne opowieści), **dokumentalne** i **reportaże** (ukazujące problemy realnego świata), **eksperymentalne** (np. tworzone przez artystów) i **animowane**. Biorąc pod uwagę czas trwania, mówi się o **filmach krótkometrażowych** (do 22 minut) i **pełnometrażowych** (powyżej 55 minut).

Uwzględniając cele twórców i przeznaczenie filmów, można wyróżnić dwa nurty. **Kino komercyjne**, masowe, popularne, dąży do zapewnienia widzom rozrywki. Natomiast w **kinie autorskim, artystycznym** najważniejsza jest wizja reżysera i jego indywidualny sposób prowadzenia filmowej opowieści. Sposób ukazania tematu, symbole czy refleksje autora są często istotniejsze niż historia czy akcja.

Podział filmów fabularnych na gatunki ma swoje źródło w teatrze, od którego kino w swoich początkach uczyło się opowiadać historie. To z teatru pochodzą **dramat** i **komedia**, a z opery wywodzi się **musical**. W pełni samodzielne gatunki filmowe ukształtowały się w latach 50. XX w. w amerykańskim **kinie klasycznym** w Hollywood. Udoskonalono wówczas formę komedii i dramatu, stworzono też **western**, **film przygodowy** i **gangsterski**, **horror** oraz **film grozy**. W późniejszych czasach wykształciły się takie gatunki, jak: **kryminał**, **kino akcji**, **thriller** [czyt.: triler], **science-fiction** [czyt.: sażens fikszyn], **fantasy** [czyt.: fantazy] oraz **kino katastroficzne**.

Współcześnie powszechnym zjawiskiem są dzieła filmowe łączące cechy kilku różnych gatunków, mówi się też o końcu epoki kina gatunkowego.

Wybrane kadry filmowe

Deszczowa piosenka,
reżyseria Stanley Donen,
Gene Kelly

Nigdy nie mów nigdy,
reżyseria Irvin Kershner

Titanic,
reżyseria James Cameron

Mrówka Z,
reżyseria Tim Johnson,
Eric Darnell

Ogniem i mieczem,
reżyseria Jerzy Hoffman

Wejście smoka,
reżyseria Robert Clouse

*Obcy – ósmy pasażer
Nostromo,*
reżyseria Ridley Scott

Mikrokosmos,
reżyseria Claude Nuridsany,
Marie Perennou

*Harry Potter i kamień
filozoficzny,*
reżyseria Chris Columbus

Siedmiu wspaniałych,
reżyseria John Sturges

Jaki to film?

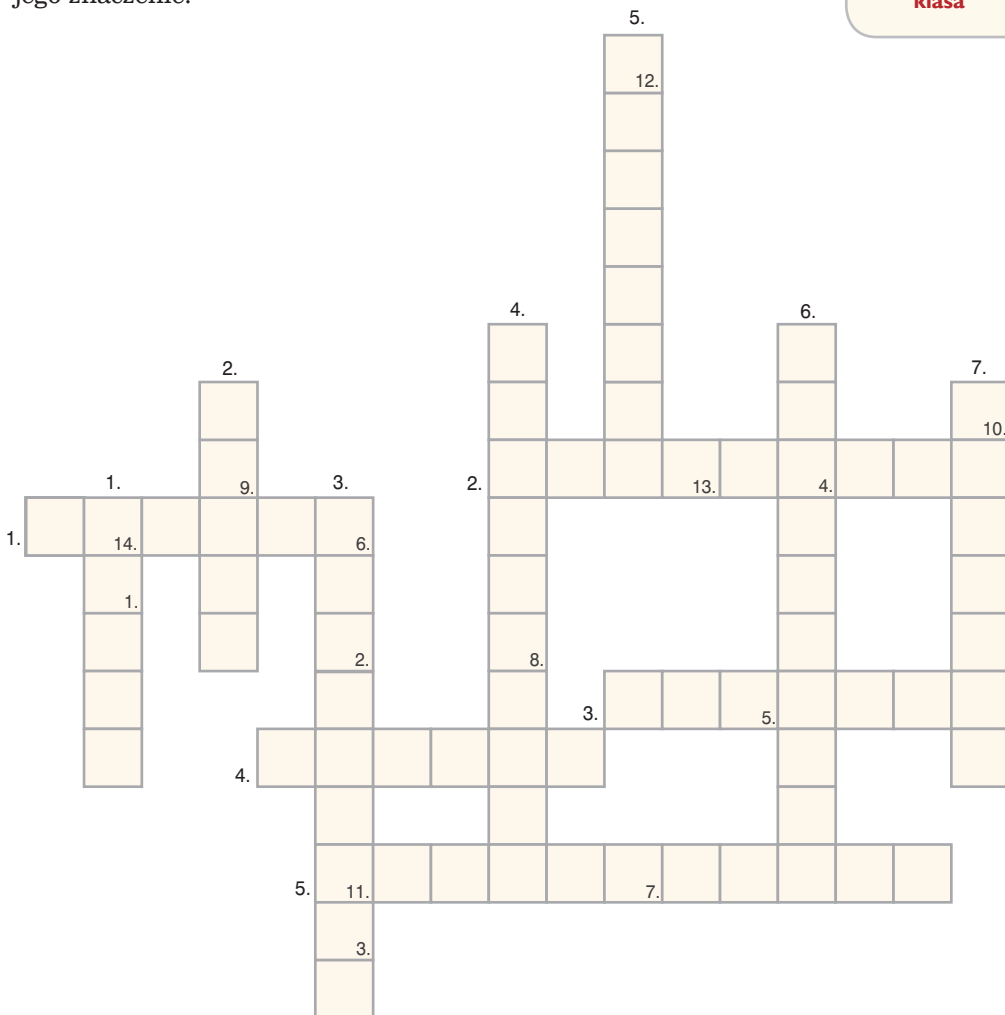
Wpiszcie w odpowiednie rubryki informacje na temat otrzymanego kadru filmowego. Następnie uzupełnijcie tabelę wiadomościami zaprezentowanymi przez pozostałe zespoły.

imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

Tytuł filmu	Gatunek filmowy	Opis kadru	Rodzaj kompozycji	Kolorystyka	Rodzaj planu filmowego
<i>Mikrokosmos</i>					
<i>Mrówka Z</i>					
<i>Harry Potter i kamień filozoficzny</i>					
<i>Siedmiu wspaniałych</i>					
<i>Wejście smoka</i>					
<i>Titanic</i>					
<i>Ogniem i mieczem</i>					
<i>Obcy – ósmy pasażer Nostromo</i>					
<i>Deszczowa piosenka</i>					
<i>Nigdy nie mów nigdy</i>					

Krzyżówka

Rozwiąż krzyżówkę. Litery z kratek wyróżnionych cyframi utworzą hasło. Zapisz je we wskazanym miejscu i wyjaśnij jego znaczenie.

Poziomo:

1. Urządzenie na planie filmowym.
2. Ujęcie polegające na ukazaniu twarzy aktora.
3. Nazwisko wynalazców kinematografu.
4. Film, w którym straszy.
5. Film niekomercyjny.

Pionowo:

1. Gra w filmach.
2. Osoba, która pomaga aktorowi zdobyć rolę w filmie.
3. Film ... – przedmioty i postacie są w nim narysowane.
4. Film ... – gatunek filmowy, do którego należy np. obraz *Poszukiwacze zaginionej Arki*.
5. Organizowany np. w Cannes.
6. Tekst, na którego podstawie kręci się film.
7. Osoba kierująca pracami nad realizacją filmu.

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

imię i nazwisko	
klasa	data